

**PROGRAMA INTERGENERACIONAL
«GENT GRAN, GENT PETITA:
UNA EXPERIÈNCIA COMPARTIDA»**

Residència i Centre de Dia de Gent Gran, Consell Insular de Menorca

Cecília Padrós Cano

Esperança Moll Mesquida

Fernando Ramón Gancedo

Resum

Des de l'any 2002, la Residència i Centre de dia de Gent Gran del Consell Insular de Menorca duu a terme el programa intergeneracional «Gent gran, gent petita: una experiència compartida». El programa, en aquests moments en funcionament a quatre centres residencials i a set centres d'educació primària de l'illa, té com a objectiu facilitar el coneixement mutu entre persones grans i infants i afavorir el diàleg, la valoració i el respecte entre generacions, alhora que incideix en l'estimulació cognitiva dels usuaris i en la seva socialització.

Aquest article descriu les característiques i les actuacions del programa, les emmarca en les polítiques de promoció de l'autonomia i la prevenció de les situacions de dependència i fa una valoració del desenvolupament i dels resultats amb relació als objectius que es planteja.

Resumen

Des de el año 2002, la Residencia y Centro de Día de Gent Gran del Consejo Insular de Menorca lleva a cabo el programa intergeneracional «Gent gran, gent petita: una experiència compartida» (Gente mayor, gente menuda: una experiencia compartida). El programa, en estos momentos se lleva a cabo en cuatro centros residenciales y 7 centros de educación primaria de la isla, tiene por objetivo facilitar el conocimiento mutuo entre las personas mayores y los niños, favorecer el diálogo, la valoración y el respeto entre generaciones, a la vez que incide en la estimulación cognitiva de los usuarios del centro y en su socialización.

Este artículo describe las características y las actuaciones del programa, las enmarca en las políticas de promoción de la autonomía y la prevención de la dependencia, a la vez que hace una valoración de su desarrollo y de los resultados en relación a los objetivos que se plantean.

1. Introducció

Des de l'any 2002 la Residència de Gent Gran del Consell Insular de Menorca (CIM), situada a Maó, duu a terme el programa intergeneracional «Gent gran, gent petita: una experiència compartida», que promou i facilita la trobada i l'intercanvi entre les persones grans del centre i nins i nines, amb l'objectiu d'intercanviar aprenentatges, experiències i emocions entre dues generacions i de vèncer els estereotips que tenen els infants de la nostra societat sobre les persones grans. Al seu torn, també es promou l'autonomia personal de les persones residents al centre mitjançant una activitat lúdica i d'estimulació cognitiva.

Aquest programa es dirigeix a nins i nines del segon cicle d'educació infantil (cinc anys) i s'ofereix a les escoles de tot Menorca a través del programa anual Salut jove¹, de la Conselleria de Ciutadania i Família del CIM.

L'any 2002, arran de la detecció d'una necessitat per part de les persones residents d'aprofitar les seves vivències i potenciar les activitats de relació i socialització, sorgeix la idea de la relació amb les altres generacions. Varen ser les persones grans les que varen demandar l'inici d'un programa intergeneracional.

En els inicis, les peticions per a la realització del programa varen sorgir als centres educatius de la ciutat de Maó. Els anys següents va augmentar i es va estendre a altres municipis. Pel fet de no poder cobrir tota la demanda des de la Residència de Gent Gran del CIM, es va decidir implicar els altres centres geriàtrics de l'illa. D'aquesta manera, cada centre geriàtric dona resposta a les peticions dels col·legis que es troben al seu municipi. Així, es donava l'oportunitat que altres persones grans de l'illa poguessin transmetre les seves emocions, les seves vivències i els seus coneixements als nins i nines en el seu entorn més proper, els seus municipis.

Per tant, l'èxit del programa ha motivat que, al llarg del temps, altres centres residencials de la illa s'hagin sumat a la iniciativa i que en l'actualitat el programa es desenvolupi a gairebé la totalitat de residències de persones grans de l'illa. Aquesta situació també s'ha produït en els centres educatius de Menorca que, progressivament, han augmentat la participació en el programa. Això suposa que en l'actualitat tinguem més de 275 participants (entre persones grans i infants).

En aquest article s'explica l'experiència de «Gent gran, gent petita» al centre residencial de Maó. Aquesta experiència s'emmarca en els anomenats «programes intergeneracionals». Per a això, es descriuen els objectius plantejats, la metodologia i les activitats que es desenvolupen i finalment s'avalua el procés seguit i els resultats obtinguts, principalment, a partir dels testimonis de persones participants (infants, persones grans, terapeutes i professorat).

¹ Programa dirigit a nins i nines que ofereix un ampli ventall de tallers amb l'objectiu de la promoció de la salut.

2. Marc teòric: Promoció de l'autonomia personal i programes intergeneracionals

Els *programes intergeneracionals* són un conjunt de mitjans i activitats per a l'intercanvi intencionat i continuat de recursos i aprenentatge entre les generacions grans i les més joves, amb la finalitat d'aconseguir beneficis individuals i socials (Newman 1997; Hatton-Yeo, Ohsako 2001).

Es realitzen activitats de manera planificada, intencionada i continuada que promouen la trobada i l'intercanvi entre persones de diferents generacions (nins i nines, persones grans, persones adultes, joves) per assolir algun benefici positiu personal i social (Newman 1997; Sánchez 2003).

L'atenció a les persones en situació de *dependència* i la *promoció de la seva autonomia personal* constitueix un dels principals reptes de la política social dels països desenvolupats (tal com es descriu en l'exposició de motius de la recent aprovada Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència). L'atenció, doncs, a aquest col·lectiu, juntament amb la promoció d'un envelliment actiu, es converteix en un repte ineludible per als poders públics, que requereix una resposta ferma, sostinguda i adaptada al model actual de societat.

Un dels factors que potencia l'*envelliment actiu* és el suport social i no hi ha dubte que els programes intergeneracionals col·laboren molt positivament en aquest sentit, ja que aquest suport s'aconsegueix amb el contacte, amb les amistats i les relacions que es tenen amb els altres.

«És urgent recuperar una adequada perspectiva des de la qual s'ha de considerar la vida en el seu conjunt. Els ancians ajuden a veure els esdeveniments terrenals amb més saviesa, perquè les vicissituds de la vida els han fet experts i madurs. Ells són dipositaris de la memòria col·lectiva i, per això, intèrprets privilegiats del conjunt d'ideals i valors comuns que regeixen i guien la convivència social. Excloure'ls és com rebutjar el passat, en el qual enfonsa les seves arrels el present, en nom d'una modernitat sense memòria. Els ancians, gràcies a la seva madura experiència, estan en condicions d'oferir als joves consells i ensenyaments preciosos. Des d'aquesta perspectiva, els aspectes de la fragilitat humana, relacionats d'una manera més visible amb l'ancianitat, són una cridada a la mútua dependència i a la necessària solidaritat que uneixi les generacions entre si, perquè tota persona està necessitada de l'altra i s'enriqueix amb els dons i el carisma de tothom» (López Majano 2003).

3. Objectius del programa

3.1. Objectiu general

L'objectiu general és potenciar la interrelació entre les persones grans i els grups d'escolars, per facilitar el coneixement mutu entre generacions diferents, així com per afavorir el diàleg, la valoració i el respecte recíprocs.

3.2. Objectius específics

- Transmetre valors socials i ètics com la prudència, la comprensió, la tolerància, la solidaritat i la tradició.
- Apropar a la infància a la cultura popular i a la història del seu entorn des de la riquesa de la història viscuda.
- Fer sentir als infants i a les persones grans que se'ls valora i que són útils.
- Trobar moments i espais per interrelacionar-se i divertir-se.
- Donar a conèixer la realitat de les persones que viuen a la residència i fer d'aquesta un lloc de trobada, d'intercanvi i d'interrelacions socials.
- Potenciar l'oci actiu i la socialització de les persones residents i usuàries del Centre de Dia de la Residència de Gent Gran.

Des de la Residència fomentam aquest tipus d'activitats perquè contribueixen, d'una banda, a vèncer estereotips i prejudicis sobre les persones grans i, de l'altra, tenen un paper molt important en la prevenció de la dependència i fan que les persones grans participants siguin més actives personalment i socialment i converteixen el centre en un espai obert.

El més important és facilitar entorns per ampliar les relacions de les persones grans, així com oferir-los l'oportunitat de sentir-se útils i actius.

4. Metodologia i activitats

El programa es desenvolupa en dues sessions, cadascuna amb un espai propi. La primera sessió té lloc al centre escolar, a l'aula dels infants, mentre que la segona es desenvolupa a la casa de les persones grans, és a dir, a la Residència de Gent Gran.

Abans d'iniciar el programa i anar als col·legis, s'organitza una reunió entre totes les persones participants (residents del centre) per decidir l'activitat que volen realitzar a les escoles. Aquí podem destacar un dels punts més importants d'aquest programa: que les persones grans siguin protagonistes de les seves vides, que decideixin per si mateixes, que se'ls tingui en compte.

Una vegada finalitzada la reunió, es disposa d'un guió amb totes les activitats proposades, els suggeriments i els recursos materials que seran necessaris en cada cas. Amb aquesta informació, ja es pot contactar amb els mestres dels col·legis per informar-los dels temes triats per les persones grans per treballar a l'aula. Aquest contacte permet treballar en l'adequació d'aquests temes a les característiques pedagògiques i els interessos dels nins i nines, així com també permet definir el calendari de sessions.

De manera prèvia a la realització de les sessions, a la Residència, cada persona prepara, al costat del terapeuta ocupacional, la sessió que durà a terme a l'aula (preparació de materials). Per la seva banda, els infants, al costat dels mestres, també preparen el tema que es tractarà a la primera sessió, quan es produirà la trobada amb la persona gran a l'aula.

Per realitzar la primera sessió, les persones residents al nostre centre van a l'aula, on expliquen les seves experiències o mostren el que han preparat. La sessió dura aproximadament quaranta-cinc minuts i s'estructura en funció del grau de dependència de les persones grans. Habitualment solen anar dues o tres persones grans a cada grup escolar, format per un nombre de vint a vint-i-cinc infants de cinc anys.

La segona sessió es produeix uns dies després. En aquesta ocasió, el grup de nins i nines visita el centre residencial, la casa de les persones grans que varen conèixer i que varen explicar les seves vivències dies abans. Durant aquesta segona trobada, els nins i nines coneixen el centre, comparteixen berenar i estimulació física mitjançant exercicis adaptats per als infants i les persones grans i passen una estona de diversió, oci i rialles. En aquesta sessió, no solament hi participen els residents que han anat a l'aula, sinó tots els que es vulguin sumar a l'activitat.

El calendari de sessions s'estableix en funció de les possibilitats dels centres escolars. No obstant això, normalment entre els mesos de març i abril es duen a terme les visites a les aules i el maig i juny es realitzen les sessions a la Residència.

Alguns exemples de primeres sessions portades a terme per les persones grans als col·legis durant l'any 2009 són els següents:

Paco: va treballar molts anys en una fusteria i, ja que les aules d'educació infantil estan identificades amb el nom d'algun animal significatiu per als nins i nines (les tortugues, les girafes), va comentar que podria fer-los amb fusta l'animal representatiu de la seva

aula i també les lletres del nom de l'animal. A més, els ensenyaria els noms dels tipus de fusta més freqüents que s'utilitzen en la seva professió i també les eines que utilitzava per treballar.

El més interessant d'aquesta activitat és el diàleg intergeneracional que es produeix entre la persona gran i els nins i nines, ja que aquests sempre estan atents al que diu o fa Paco i no paren de fer-li preguntes: «Quants anys vares treballar amb la fusta? Quantes taules vares fer? El meu papà també treballa la fusta...».

Margarita, per la seva banda, vol compartir amb ells la manera en què jugava quan tenia la seva edat. Hi havia molt poques joguines i aquestes eren molt cares. Margarita els fa pilotes amb paper, amb cabdells de llana, o una pilota amb trossos de teles... Els nins i nines queden molt sorpresos, ja que estan acostumats a tenir moltes i diverses joguines.

Manuela: és de Galícia i, com molts dels seus paisans, va haver d'emigrar a Argentina. Els vol parlar de la manera en què es vivia aquell temps i els costums que hi havia a Galícia.

Francisca: ha decidit contar-los com era la vida viscuda des d'un far.

Jordi: va treballar molts anys al camp. Molts nins i nines de la ciutat mai no han vist la planta real d'una tomatiguera, d'un pebrer. Així, Jordi els ensenya les seves llavors i els seus planters. Els explica la manera de diferenciar unes hortalisses d'unes altres per la fulla, el color, la grandària... Després, els nins i nines l'ajudaran a sembrar-les en un hort de debò.

Soledad: va viure molts anys al Marroc. Els contarà els seus costums: la manera en què vesteixen, el que mengen, els farà un te i els nins i nines comparen, pregunten...

Joana: va ser molts anys pescadora. Els contarà com era la pesca quan ella era més jove. Els mostrarà les eines i la manera de pescar d'abans i d'ara.

Esperanza: és la més veterana, amb noranta-vuit anys. Li agraden molt els animals. Els comentarà la manera en què hem de cuidar als animals si volem tenir una mascota. Els narrarà un conte popular menorquí i els regalarà uns ocells de paper fets per ella.

En la segona sessió, els nins i nines retornen la visita als grans i visiten ca seva, és a dir, la Residència. Els protagonistes de nou són Paco, Manuela, Margarita, Jordi, Francisca, Soledad, Joana, Esperanza i Pedro, que reben els grups d'escolars a l'entrada de la Residència, els donen la benvinguda i els mostren la casa: el menjador i la taula on mengen, la cuina, la infermeria, la sala d'estar, etc.

Molts nins i nines descobreixen per primera vegada que a la Residència no solament hi viuen les dues o tres persones grans que han anat a la seva aula, sinó també algunes més, fins a setanta persones de diferents edats.

Els mostren també totes les activitats que fan: gimnàstica, taller de lectura, excursions, estimulació, informàtica... Algun comentari que es pot destacar, per part dels nins i nines, és: «Sembla el nostre col·legi perquè també tenim porter o recepcionista i fem gimnàstica com ells!».

L'activitat del grup de persones grans de mostrar, al grup d'escolars, les dependències del centre també serveix de motivació i d'estímul per als altres residents. Aquests, espontàniament, s'acosten als infants, els abracen, parlen amb ells... És important constatar l'alegria i la satisfacció que senten per aquesta visita inesperada que segur que reportarà molta més qualitat de vida a les persones grans.

Finalment, als nins i nines se'ls convida a berenar i també aprofiten per participar en les activitats que en aquest moment realitzen els altres residents. Per exemple, participen en la psicomotricitat, a la qual s'apunten no solament les persones grans que han anat al col·legi sinó també totes les persones residents que ho vulguin: És una gran festa!

5. Els participants

Els participants el curs 2008-2009 des de la Residència de Gent Gran de Maó són:

- Soledad: té vuitanta-sis anys. Fa més de quatre anys que participa en el programa intergeneracional, des del 2006, i cada any va a una o dues aules. Ha viscut en diferents

punts d'Espanya i li encanta parlar de la seva infantesa al Marroc. Els nins i nines són la seva debilitat.

- Francisco: té seixanta-cinc anys. Fuster de tota la vida, fa poc que viu a la residència però abans era usuari del Centre de Dia i ja participava en els programes amb els nins i nines. És una persona divertida a qui li agrada relacionar-se amb la gent i el seu objectiu és sentir-se útil.
- Jordi: té setanta-nou anys. És usuari del Centre de Dia i participa en el programa des de fa tres anys. La seva passió per la terra i pels nins i nines fa que cada any planti amb il·lusió les llavors que després brollen a l'hort del col·legi davant l'atenta mirada dels nins i nines.
- Francisca: té setanta-nou anys. També és usuària del Centre de Dia i és el primer any que participa en el programa. Va viure molts anys amb els seus pares en un far i ho narra com una autèntica aventura.
- Margarita: té vuitanta-nou anys. Viu al centre des de fa més de quatre anys i, des del principi, cada any participa en el programa «Gent gran, gent petita». Li agrada molt recordar la seva infantesa, els jocs que compartia al carrer amb els seus germans, la manera en què feien les seves pròpies joguines...
- Manuela: té vuitanta-sis anys. Fa poc que viu a la Residència però, com Paco, abans venia al Centre de Dia. Li va costar prendre la decisió de participar en el programa, pensava que no tenia res per explicar als infants però, amb un poc de preparació, conta com era la seva infància a Galícia i Argentina...
- Joana: té vuitanta-dos anys. És decidida i llançada, li agrada ocupar el seu temps fent coses. Al principi, la relació amb els nins i nines li feia por, però després va veure que tenia moltes coses per contar: com eren la seva vida al costat de la mar i les xarxes de pescar...
- Pedro: té seixanta-nou anys. És el menys experimentat en el programa, enguany és el seu primer any, però ajuda els seus companys a recollir els materials, a preparar les sessions, els acompanya per donar-los ànims i de passada comparteix l'experiència amb els nins i nines a les aules.

També volem recordar les persones que han participat en el programa en anys anteriors i que, per problemes de salut, enguany no han pogut continuar. Esperança i Manolo han participat des de l'inici en el programa, han estat sis anys gaudint amb els nins i nines, Jordi, Luisa, María, Margarita...

Respecte de la trajectòria vital de la majoria dels nostres residents i de les persones usuàries del Centre de Dia, hem de dir que no han pogut ser escolaritzats, ja que procedeixen de l'època de la guerra i/o postguerra espanyola. Les seves condicions de vida eren molt austeres i van haver de col·laborar, des d'edats molt primerenques, en la precària economia familiar, especialment des de l'àmbit de l'agricultura. Aquesta situació no deixava temps per anar al col·legi i quan ho feien no era de manera prou continuada per permetre refermar, com a mínim, l'ensenyament bàsic. Aquest fet explicaria que moltes persones grans tinguin sentiments negatius davant la possibilitat de participar en aquest programa, ja que el fet de no haver anat a escola els fa tenir la sensació que no sabran comunicar les seves idees o expressar les seves experiències com ho haurien de fer. En aquest sentit, el dia que es va explicar el programa a una de les nostres usuàries, aquesta comentava: «Jo sóc molt humil, no sé si sabré explicar res, ja que tot just vaig anar a escola quan era petita. Com puc pretendre anar-hi ara de gran?». A pesar de tenir aquesta sensació personal, la vàrem animar que assistís a la reunió amb la resta de companys i companyes participants en el programa perquè, escoltant-los, pogués canviar la seva percepció. Ja fa tres anys que participa en el programa.

Des dels centres educatius, al llarg del curs 2008-2009, han participat en el programa cinc col·legis del municipi de Maó, amb un total de vuit grups de nins i nines de cinc anys (amb uns vint participants a cada grup) i més de deu mestres.

6. Avaluació

L'avaluació és una part molt important de qualsevol tipus d'activitat, ja que ens orienta i dóna informació sobre el funcionament de la nostra pràctica. Això ens permet esbrinar els aspectes que han funcionat de manera reeixida i els que s'haurien de millorar.

L'avaluació clàssica o per resultats es basa en l'examinació quantitativa dels resultats i en la comparació dels objectius perseguits amb els objectius obtinguts i s'atorga a l'avaluador un rol de jutge objectiu i imparcial. Enfront d'aquest model, ja fa anys que diversos autors aposten per models alternatius que donen més importància a les tècniques qualitatives i als processos d'avaluació participatius, en què la subjectivitat expressada pels actors participants en un programa (personal tècnic, gestor, persones beneficiàries, etc.) està legitimada. Aquest model alternatiu —que s'ha anomenat «avaluació pluralista»— se centra en la importància dels valors, interessos i opinions de la pluralitat d'actors. Ja no es tracta que un agent extern (l'avaluador) apliqui una tècnica «tancada», sinó que els agents mateixos que intervenen en el programa dissenyin l'avaluació, discuteixin el desenvolupament i els resultats i posin en valor la seva experiència i les seves opinions. Les persones participants no tenen, d'aquesta manera, un paper passiu, com a mera font de dades.

Els que defensen el model pluralista defensen que l'avaluació ha de ser un procés d'aprenentatge individual i col·lectiu i de foment de la capacitat mitjançant la qual les persones cobren més consciència dels seus punts forts i febles. Aquest procés d'aprenentatge crea condicions que propicien el canvi i l'acció.

L'avaluació és l'assignatura pendent dels programes intergeneracionals. En l'actualitat n'hi ha molts, a l'àmbit internacional, però la implantació dels programes no sempre ha anat acompanyada de l'avaluació documentada i d'estudis d'avaluació.

Kuehne (Kuehne, Kaplan 2001) suggereix que una de les possibles raons és perquè la informació de la qual disposen els avaluadors no sempre és sistemàtica i moltes vegades es basa en anècdotes recollides per algun participant o coordinador, sense cap tipus de mostreig, per la qual cosa dóna lloc a dades poc clares, no generalitzables.

Per tant, quan es tracta d'avaluar un programa intergeneracional, i més concretament, el nostre programa «Gent gran, gent petita: una experiència compartida», en què els actors són els protagonistes i l'avaluació no es pot quantificar amb nombres o xifres sinó amb somriures i assoliments, una part del programa s'avalua de manera pluralista, que consisteix en els aspectes següents:

- a) En reunions d'avaluació del programa entre la direcció del centre i els professionals que hi intervenen. Té com a finalitat proporcionar informació sobre la manera en què es desenvolupa realment el programa, a través d'una contínua verificació i un seguiment de la posada en pràctica.
- b) En entrevistes, reunions, xerrades amb els participants, perquè expliquin què els ha agradat, què no, com se senten, si consideren que els és útil, quins beneficis els ha reportat...

Així mateix, una vegada finalitzat el programa, també s'avaluen els factors següents:

- Si els objectius s'han adaptat a les necessitats reals del context per als quals han estat dissenyats.
- Si els objectius s'han complert.
- El nivell de satisfacció de tots els participants, mitjançant l'ús d'una escala graduada amb: excel·lent, bo, adequat, deficient.
- Adequació del temps de les activitats a les persones beneficiàries.
- Si les activitats han estat les adequades.

- Actituds pedagògiques per part del coordinador/a, dels mestres i de les persones grans.
- Registre d'algun fet rellevant en la interacció dels nins i nines amb les persones grans: canvis d'humor, reaccions significatives.
- Recursos emprats.

2. En aquest apartat de l'avaluació treballam per trobar eines per poder mesurar els beneficis i les emocions.

- Si el programa és significatiu per al projecte educatiu de centre.
- Adequació del llenguatge a l'edat de les persones a les quals anava dirigit.
- Actitud dels participants.
- El significat o la rellevància que aquest programa aporta a la vida de les persones grans participants. Aquest punt el realitzam mitjançant una petita entrevista en què se'ls pregunta l'opinió que tenen del programa o la seva significació per a ells. D'aquí es poden extreure experiències o beneficis concrets que el programa aporta a aquestes persones.

Des que es va iniciar el programa, cada any s'ha fet una avaluació, que amb el pas del temps s'ha modificat i millorat i s'han revisat i canviat les eines de valoració i els apartats que s'avaluaven. Per tant, les dades d'avaluació que s'ofereixen a continuació corresponen al curs 2008-2009.

Pel que fa a l'avaluació del procés, podem dir que tots els professionals el valoren com a excel·lent. Algunes aules afirmen que el nombre de sessions és molt petit i suggereixen que s'ampliïn a més de dues sessions cada any.

La consecució dels objectius ha estat del 100%, atès que quan vàrem plantejar els objectius del programa ho vàrem fer amb objectius reals i assolibles.

Quant a l'avaluació dels beneficis que aporta el programa i a la manera en què el viuen les persones participants, cal dir que les persones grans solament deixen de participar-hi quan tenen seriosos problemes de salut; si no, cada any repeteixen. Si pot ser, van al mateix col·legi (però amb nins i nines diferents); si no pot ser, van a altres col·legis. Cada any esperen amb ànsia que arribi l'inici del programa per tornar a compartir amb «els seus alumnes» les hores de classe. Les reunions preparatòries els duen a passar molt més temps junts, a formar llaços de veritable amiat i convivència, a l'ajuda recíproca...

Aquí us presentam alguns testimonis per reflectir l'avaluació i la valoració que s'ha fet del programa:

«Per mi participar en aquest programa suposa una alegria molt gran, ja que em comunic amb els nins i nines, els dic que han d'estar molt contents i orgullosos perquè tenen de tot avui dia: televisió, jocs de tot tipus, regals d'aniversari, de Nadal, de reis... En canvi, nosaltres, en la nostra època, i de miracle, teníem un regal tan sols el dia de reis i l'esperàvem com a aigua beneïda. Eren altres temps, difícils i durs, però això no els ho dic d'aquesta manera, els ho dic amb altres paraules. L'important és que gaudeixin. Han de donar valor al que tenen, que és molt.

Em fan viure tant! Perquè jo estic malament de salut; a més, ja no sóc una joveneta, tinc vuitanta-sis anys, em fan mal els genolls i això fa que no pugui caminar tant com a mi m'agradaria i estic sorda d'una orella. Però, pensar en els nins i nines, en l'escola amb ells, em fa rejuvenir i oblidar tots aquests mals. Si desaparegués el programa em resignaria, em sabia molt de greu perquè, com dic, em dona molta vida i alegria. A part de tot això, els nins i nines m'encanten, la seva innocència, les seves preguntes, els seus raonaments són molt sorprenents. Fixau-vos: avui és dijous de carnaval, els nins i nines de l'escola d'aquí al costat, San José, passen per davant de la Residència disfressats i ja ens teniu a mi i als meus companys aixecant-nos dels seients i sortint al carrer a saludar-los. És una experiència meravellosa!

El que més m'agrada és relacionar-me amb ells, jugar amb ells, contar-los experiències de la meua vida, veure les seves cares de sorpresa. L'altre dia, sense anar més lluny, va venir la meua filla a veure'm i vàrem anar a un bar d'aquí al costat a prendre un cafè, a parlar de les nostres coses...; aleshores, de casualitat, se'm va acostar un nin de l'escola on vàrem ser fa tres setmanes i em va saludar. Jo abans ja havia vist que m'assenyalava i, baixet, li comentava qualque cosa de mi al seu amic, perquè no parava de mirar-me i de gesticular. Em va fer tanta il·lusió que em reconegués que no us ho podeu ni imaginar. I no vegeu la cara de la meua filla quan ho va veure, va quedar molt sorpresa d'aquesta petita amistat i de l'educació d'aquests nins i nines perquè varen mostrar un gran afecte cap a mi».

(Soledad, 86 anys)

«M'ha agradat molt, vaig riure molt perquè els al·lots fan coses que em fan riure: és molt divertit el que pregunten i et sents molt acompanyat, amb la qual cosa vaig recordar temps bons. Em va cridar molt l'atenció tots els dibuixos que havien fet i també l'interès que tenien en tot el que jo els contava sobre el funcionament d'un molí antic on jo vaig treballar».

(José, 80 anys)

«Estic un poc nerviós perquè serà la primera vegada que participi en l'escola amb un grup de nins i nines de cinc anys però, com que sempre m'han agradat els nins i nines, crec que ho passaré molt bé. El més important per a mi és que és una experiència nova que m'ensenyarà moltes coses bones, tant a mi com als nins i nines, perquè m'agrada ensenyar-los el que vaig fer quan era petit. A més, surt de la rutina i faré una cosa diferent i nova. És molt gratificant sortir de les mateixes coses de cada dia. I conèixer altres llocs o altres persones m'agrada. De moment tinc ganes que arribi el dia de començar».

(Pedro, 68 anys)

«He gaudit molt veient dues generacions compartint el seu temps, els seus coneixements i experiències. He vist els nins i nines feliços que una persona gran els explicàs coses que ells no sabien [...]. I a la persona gran l'he vist feliç d'explicar el seu ofici i d'oferir coneixements a nins i nines amatents a aprendre'ls».

(Cristina, treballadora de la Residència de Gent Gran del CIM)

«Els nins i nines d'educació infantil de cinc anys han tingut la sort de poder compartir vivències, experiències i emocions amb les persones grans de la Residència de Gent Gran de Maó. Han vingut: Jordi, Paco, Margarita, Joana i Pedro. Hem pogut comprovar que aquest acostament de generacions enriqueix molt el dia a dia tant de les persones grans com dels nins i nines. Uns aprenen dels altres. No hem d'oblidar que les persones grans representen la cultura, la saviesa i l'experiència, mentre que els nins i nines són la innocència, el futur, les ganes d'aprendre... Els nins i nines han après a respectar les persones grans, a ajudar-les i a ser solidaris amb elles. Ens han aportat coneixements, valors, tendresa i emoció, molta emoció».

(Sara, mestra d'educació infantil)

«El que més em va agradar va ser visitar la casa de l'àvia Antònia: és molt gran, no me la imaginava així. Té tres pisos i moltes portes. M'ha agradat molt».

(Clàudia, 5 anys.)

«Em va agradar molt fer jocs amb els grans, sobretot fer el túnel junts: primer ens posam de dos en dos i després agafam les cintes i passam per davall dels altres».

(Paula, 5 anys)

«Els (els nins i nines) estaven molt atents a totes les seves paraules, a les seves vivències. Eren molt curiosos amb tots els objectes antics que mostraven els grans: lleteres grans d'alumini, mesuradors de llet... No som conscients que, pels grans, mostrar aquests

objectes suposa veritables vivències emocionals i donar-los l'oportunitat d'expressar-se és com donar un gran reconeixement a les seves vides. [...] No hi ha dubte que els grans transmeten als nostres fills valors de solidaritat».

«La meva filla, a pesar que ja han passat dos anys de l'experiència, encara em comenta coses i es recorda de les persones grans que varen visitar el col·legi i, a partir d'aquí, ella, a qui agraden molt les feines manuals, sempre pensa a realitzar objectes amb draps o teles i tot perquè l'àvia que va venir a l'aula els va ensenyar a fer joguines amb teles i fils.

Gràcies per cercar moments, espais, per dialogar unes generacions amb unes altres»

(Carme, mare d'una nina participant en el programa)

7. Conclusions. Balanç del programa

Com a conclusió, podem dir que el fet d'haver facilitat la trobada d'ambdues generacions fa que es produeixin amistats, relacions espontànies entre els membres d'aquestes generacions. Alguns dels nins i nines participants, posteriorment a l'activitat, vénen a la Residència, amb els pares, a visitar la persona gran que han conegut i molts altres, quan coincideixen pel barri o pels carrers de Maó, els saluden i els pregunten com estan.

És molt important aprofitar aquestes trobades per posar en comú les capacitats de tothom, compartir-les per al benefici mutu i, així, contribuir que les persones grans obtinguin qualitat de vida, se sentin més saludables i visquin la vida des d'una perspectiva més positiva.

A més, aquest programa els dóna força per enfrontar-se a si mateixos, als seus pensaments, a les seves possibilitats, les seves pors, i per donar-se suport mútuament, ja que serveix, entre altres coses, perquè prenguin consciència que valen més del que ells pensen. Això ho diem tenint present el cas d'una usuària, que hem esmentat anteriorment, que anava a participar en el programa per primera vegada; érem a la reunió preparatòria del programa i, sabent els seus companys el que ella sentia, una de les veteranes li va comentar:

«Les pors que tu tens ara jo també les vaig tenir l'any passat. Mai no havia explicat res a persones que no coneixia i menys a mestres, però em vaig llançar i hi vaig anar i t'assegur que no és tan difícil com sembla. No et preocupis; tu véns amb mi a l'escola, que jo t'ajudaré. A més, els nins i nines són increïbles, fan cada pregunta que primer he de respirar, pensar i després contestar. És genial».

La usuària, en escoltar aquestes paraules, es va animar i va anar al col·legi. Per descomptat, va quedar molt contenta i enguany repeteix.

Finalment, hem de dir que aquest programa no es podria dur a terme sense la força i el coratge dels nostres grans ni sense la il·lusió d'un grup de professionals (mestres, treballadors dels centres geriàtrics) que creuen en els beneficis que aporta aquest tipus de programes i en concret el «Gent gran, gent petita: una experiència compartida». Ho avalen els sis anys de funcionament des que es va posar en marxa.

Referències bibliogràfiques

Organización Mundial de la Salud (2002). Envel·liment Actiu: un marc polític. *Revista Espanyola de Geriatria i Gerontologia*, 37 (S2): 74-105.

Pinazo, S. (2009). *Envel·liment actiu*. I.M., 9-10.

López, B. (2003). *Prevenió de la dependència*. Extret dia 20 de juliol de 2009 de <<http://www.ceoma.org/vicongreso/comunicacions/22.doc>>

Sánchez, M. (dir.) (2007): *Programes intergeneracionals. Cap a una societat per a totes les edats*. Col·lecció Estudis Socials, 23. Barcelona: Obra Social «La Caixa», pàg.16-99.

Sánchez, M. (dir.) (2007): *L'avaluació dels programes intergeneracionals*. Madrid: IMSERSO.

Sáez, J. (2008, octubre): Descripció, anàlisi i avaluació dels programes intergeneracionals a Espanya. Model i bones pràctiques. Treball presentat a la jornada El Camp Intergeneracional: Anàlisi de bones pràctiques i propostes de desenvolupament, celebrada a Pamplona, España.

Autors

CECÍLIA PADRÓS CANO

Barcelona. Diplomada en Infermeria. Actualment és la directora insular d'Acció Social i Benestar del Consell Insular de Menorca. Propulsora i cofundadora del programa «Gent gran, gent petita: una experiència compartida», que funciona des de l'any 2002, primer com a directora de la Residència de Gent Gran i després com a directora insular de la Conselleria de Benestar Social del Consell Insular de Menorca

ESPERANÇA MOLL MESQUIDA

(Es Migjorn Gran) Menorca. Diplomada en Infermeria per la Universitat de les Illes Balears. Professora associada a l'Escola d'Infermeria i Fisioteràpia de la Universitat de les Illes Balears 2004-2005, 2005-2006 i 2007. El curs 2008-2009 ha estat professora associada a l'assignatura d'Infermeria Geriàtrica. Ha treballat com a infermera primer a l'Hospital Verge del Toro (Maó) i després a la Residència de Gent Gran del Consell Insular de Menorca (Maó). Des de l'any 2005 desenvolupa tasques de direcció a la residència de Gent Gran i al Centre de Dia d'Alzheimer i altres Trastorns Cognitius; ambdós centres pertanyen al Consell Insular de Menorca.

FERNANDO RAMÓN GANCEDO

(Fabero del Bierzo) Lleó. Llicenciat en Filosofia i Ciències de l'Educació per la Universitat de Salamanca. Educador Social habilitat pel Col·legi d'Educadors i Educadores Socials de les Illes Balears. Coordinador del programa intergeneracional «Gent gran, gent petita: una experiència compartida» a la Residència de Gent Gran de Maó del Consell Insular de Menorca des del 2006.